

Małgorzata Gębka-Wolak (UMK)

Całą rodziną wyjeżdżali na wczasy, rozchodzili się do domów całymi rodzinami, ustawiali się rodzinami. Funkcje grup konstytuowanych przez formy rodziną, rodzinami w pozycjach przyczasownikowych

1. Wprowadzenie

Przedmiotem opisu w wystąpieniu będą konstrukcje zawierające przyczasownikowe grupy nominalne konstytuowane przez narzędnikowe formy rzeczownikowe *rodziną, rodzinami*, np. (1)-(4).

(1) *Rząd pana premiera Jerzego Buzka interesuje się wyłącznie **rodzinami dynamicznymi, przedsiębiorczymi i zamożnymi***. (NKJP)¹

(2) *Wygląda na to, że jeśli ustawodawcy nie gardzą **rodziną**, to na pewno jednak bardziej szanują firmy*. (Internet)

(3) *Do Tarnowa coraz częściej zajeżdżają **całymi rodzinami** Niemcy, Szwedzi, Finowie, Francuzi i Szwajcarzy*. (NKJP)

(4) *Jak trzeba będzie, to się podpiszemy **całą rodziną** – mówi pan Antoni Zawadzki*. (NKJP)

Przyjęte ograniczenie leksykalne jest podyktowane tematem konferencji. Z kolei skoncentrowanie się na pozycji narzędnikowej wynika z faktu, że pomimo dość obszernej literatury poświęconej narzędnikowi² jest to przypadek nie do końca poznany, zwłaszcza jeśli chodzi o semantyczne funkcje sekundarne i właściwości pragmatyczne. Te ostatnie – jak się wydaje – mogą być wypadkową uogólnionej semantyki przypadku i semantyki jego leksykalnej realizacji, co chciałabym pokazać w tym wystąpieniu na przykładzie grup z formami *rodziną, rodzinami*. Należy przy tym uściślić, że interesować mnie będą formy narzędnikowe tych jednostek o kształcie *rodzina*, które w *Wielkim słowniku języka polskiego* (WSJP) są notowane pod numerami 1 i 2³:

¹ Materiał badawczy pochodzi przede wszystkim z Narodowego Korpusu Języka Polskiego (w tekście oznaczono je skrótem NKJP). Uzupełniają go przykłady z zasobów internetowych wyszukane za pomocą wyszukiwarki GOOGLE (przykłady oznaczone są skrótem Internet), a także przykłady skonstruowane (w tekście bez lokalizacji).

² Potrzebne odwołania.

³ Zob. http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=12839&ind=0&w_szukaj=rodzina.

1. ‘wspólnota złożona - w tradycyjnej postaci - z rodziców oraz ich dzieci’, np.

(5) *Małżeństwo, a później rodzina może być fascynującym, radosnym, dającym niewyczerpane źródło satysfakcji, sposobem na życie.* (WSJP z NKJP);

2. ‘grupa złożona z osób spokrewnionych i spowinowaconych ze sobą, obejmująca także nieżyjących już przodków’, np.

(6) *Moją rodzinę tworzą pokolenia kobiet, które były same, bo mężowie ginęli na wojnach albo w powstaniach.* (WSJP z NKJP).

Z kolei mówiąc w tym opracowaniu o pozycjach przyczasownikowych, mam na myśli jedynie te pozycje, które są otwierane bezpośrednio przez czasowniki, tj. formalnie nie są podporządkowane przyimkowi o rekcji narzędnikowej. Tym samym zasób nadrzędników nominalnych grup narzędnikowych ograniczam do takich jednostek czasownikowych, **które nie mają w swym składzie segmentu przyimkowego lub, które się z przyimkiem nie łączą.** W polu zainteresowań będą więc pozycje otwierane przez czasowniki typu *ktoś jest czymś* (*Od niedawna byliśmy rodziną*), *ktoś został czymś* (*Dla pieniędzy zostali rodziną zastępczą.*), *ktoś interesuje się czymś* (*Waldek nie interesuje się rodziną żony.*), *ktoś obarczył kogoś czymś* (*Los obarczył mnie liczną rodziną.*), *ktoś przejmuje się kimś* (*Przez całe życie przejmował się rodziną żony.*), *ktoś rządzi kimś* (*Chcą rządzić polskimi rodzinami, polskimi sumieniami.*), *ktoś przyszedł, ktoś wyjeżdża, ktoś spaceruje* (*Wieczorami spacerujemy po parku całą rodziną*) itd. Poza zakresem zainteresowań znajdują się natomiast czasowniki typu *ktoś rozstał się z kimś, ktoś zetknął się z kimś, ktoś walczy z kimś* itd.

Ze względu na to, że formalnym wykładnikiem analizowanych pozycji jest grupa nominalna o wartości narzędnika kategorii przypadku, nazywać je będziemy pozycjami narzędnikowymi.

Jeśli chodzi o metodę opisu i siatkę pojęć, to zasadniczo odwołuję się do modelu składniowego o podstawach semantycznych w ujęciu Stanisława Karolaka (2002).

Prezentację funkcji wybranych do analizy wyrażeń rozpocznę od omówienia typów zajmowanych przez nie pozycji składniowych. Następnie prześlę pełnione w tych pozycjach funkcje semantyczne. Całość zamknę uwagami dotyczącymi pragmatyki.

2. Grupy *rodzina*, *rodzinami* jako wykładnik pozycji konotowanych i niekonotowanych

Jak wiadomo, ze względu na cechy kombinatoryczne przynależne jednostkom czasownikowym pozycje przez nie otwierane możemy podzielić na konotowane (podlegające walencji), czyli takie, które „reflektują implikacyjne własności pojęć, które reprezentują” (Karolak 2002: 39), a więc są realizowane przez argumenty czasownika, oraz niepodlegające konotacji, tj. pozycje dla adiunktów (Karolak 2002: 99). Definitywną własnością pozycji niekonotowanych jest niekonieczna obecność ich wykładników na płaszczyźnie wyrażenia. Pozycje argumentowe różnią się natomiast stopniem wymogu obecności w strukturze powierzchniowej swoich wykładników, co w opracowaniach bywa określane mianem obligatoryjności i fakultatywności argumentów (konotacji) bądź silnej i słabej rekcji (zob. np. Kleszczowa 1985, Apresjan).

Te ogólnie wytyczone podziały pozycji dotyczą, rzecz jasna, także interesujących nas pozycji narzędnikowych. Co za tym idzie, grupy typu *rodzina*, *rodzinami* pełnią funkcję albo wykładników argumentów, np. (1)-(2), albo są powierzchniowymi realizacjami adiunktów, np. (3)-(4). W literaturze zwraca się uwagę na to, że możliwa fakultatywność w strukturze powierzchniowej wykładników argumentów rodzi problemy z odróżnieniem fakultatywnych na powierzchni argumentów predykatów od również fakultatywnych ich adiunktów. Jak się wydaje, problem ten w mniejszym stopniu dotyczy pozycji narzędnikowych. Argumenty o wykładnikach w postaci narzędnikowych grup nominalnych są konotowane przez stosunkowo niewielką grupę czasowników, z których część wymaga ich koniecznej obecności także w strukturze powierzchniowej, a te, które są fakultatywne, są implikowane przez grupy czasowników o wspólnych cechach semantycznych, jak czasowniki przemieszczania, a więc także są dość dobrze rozpoznawane. Tym samym stosunkowo łatwo zidentyfikować narzędnikowe pozycje konotowane nawet za pomocą testu redukcji, który jak wiadomo, ma ograniczenia⁴, por. (1) i (1a), (2) i (2a) oraz (3) i (3a), (4) i (4a).

(1) *Rząd pana premiera Jerzego Buzka interesuje się wyłącznie **rodzinami dynamicznymi, przedsiębiorczymi i zamożnymi***. (NKJP)

(1a) **Rząd pana premiera Jerzego Buzka interesuje się wyłącznie*.

(2) *Wygląda na to, że jeśli ustawodawcy nie gardzą **rodzina**, to na pewno jednak bardziej szanują firmy*. (Internet)

⁴ Potrzebne źródło.

(2a) *Wygląda na to, że jeśli ustawodawcy nie gardzą, to na pewno jednak bardziej szanują firmy.

Zdania w przykładach (1a) i (2a) są treściowo i strukturalnie eliptyczne, co świadczy o tym, że pozycja narzędnikowa przy czasownikach *interesować się*, *gardzić* jest konotowana (podlega walencji) i obligatoryjna w strukturze powierzchniowej.

(3) *Do Tarnowa coraz częściej zajeżdżają **całymi rodzinami** Niemcy, Szwedzi, Finowie, Francuzi i Szwajcarzy.* (NKJP)

(3a) *Do Tarnowa coraz częściej zajeżdżają Niemcy, Szwedzi, Finowie, Francuzi i Szwajcarzy.*

(4) *Jak trzeba będzie, to się podpiszemy **całą rodziną** – mówi pan Antoni Zawadzki.* (NKJP)

(4a) *Jak trzeba będzie, to się podpiszemy – mówi pan Antoni Zawadzki.*

Usunięcie składnika z pozycji narzędnikowej w zdaniach z przykładów (3) i (4) nie pociąga za sobą eliptyczności ani na poziomie treści, ani na poziomie struktury, co przemawia za tym, że pozycje narzędnikowe przy czasownikach *zajeżdżać* i *podpisać* nie są konotowane.

Warto zwrócić uwagę na to, że w zdaniach konstytuowanych przez czasowniki konotujące pozycje narzędnikowe, zarówno obligatoryjne w strukturze powierzchniowej, np. przy czasownikach *być*, *stawać się*, *rządzić*, *interesować się*, jak i w strukturze nieobligatoryjne, np. przy czasownikach przemieszczania⁵, np. *iść*, *przyjść*, grupy *rodziną*, *rodzinami* mogą być realizacjami niekonotowanych pozycji narzędnikowych, zob. (7)-(8).

(7) ***Całymi rodzinami** stawali się **członkami sekt.***

(8) ***Całymi rodzinami** szli do kościoła **polnymi drogami i lasami.***

Tym samym od jednego centrum czasownikowego zależne są jednocześnie dwie grupy narzędnikowe, jedna realizująca pozycję konotowaną, druga, którą realizuje grupa z centrum *rodziną*, *rodzinami* – pozycję niekonotowaną.

Jest oczywiste, że badane grupy nominalne jako odnoszące się do osób są wykładnikami jedynie takich pozycji narzędnikowych, które **dopuszczają realizację przez argumenty osobowe**. Takiego warunku nie spełnia pozycja np. przy czasowniku *ktoś przeplata coś czymś*, co uniemożliwia wypełnienie jej grupą konstytuowaną przez formę *rodziną*, por. (9) i (9a).

(9) *Doktor Kalinowski swoje wykłady zawsze przeplatał opowieściami o swojej rodzinie.*

⁵ Odwołanie do Z. Zaron – ile i jakie argumenty są przy czasownikach przemieszczania się.

(9a) **Doktor Kalinowski swoje wykłady zawsze przeplatał swoją rodziną.*

Nadrzędnikami niekonotowanych grup nominalnych są różnorodne czasowniki czynnościowe, tj. oznaczające akcje zamierzone odbywające się pod kontrolą (z udziałem woli) subiekta⁶, np. *pracować (pracowali rodzinami), odwiedzać się (odwiedzali się rodzinami), gromadzić się (gromadzą się rodzinami)*. W ich obrębie szczególnie wyróżnia się grupa czasowników oznaczających zamierzony ruch liniowy, nazywa także czasownikami przemieszczania, np. *iść, jechać, przyjść*. Są to czasowniki wyrażające „zmianę lokalizacji subiekta (agensa) spowodowaną przez jego celową (świadomą) działalność” (Laskowski 1999: 49). Czasowniki te mają wspólny komponent semantyczny ‘X porusza się z punktu W do punktu D po drodze T’⁷, sprowadzający się właśnie do elementu ‘przemieszczać się’ (Laskowski 1999: 49-50), a zmiana lokalizacji – w przeciwieństwie do ruchu samoistnego – jest efektem świadomego działania agensa, którym z tej racji może być istota żywa.

3. Funkcje semantyczne w pozycjach konotowanych i niekonotowanych

Funkcje semantyczne grup narzędnikowych realizujących pozycje argumentowe wynikają z semantyki czasownikowego predykatu. Na przykład w pozycji przy czasownikach z grupy nazywających działania⁸ ‘ktoś robi coś’ badane grupy są wykładnikami obiektów czynności, z którymi agens wchodzi w kontakt, np. *ktoś rządzi/kieruje rodziną*. Obiektami czynności są także grupy w pozycjach przy czasownikach nazywających doznania psychiczne – uczucia, np. *ktoś zachwyca się/przejmuje się rodzinami*.

Inaczej rzecz się ma z grupami będącymi wykładnikami pozycji niekonotowanych. Jak się wydaje, niezależnie od czasownika, którego są podrzędnikami, pełnią tę samą funkcję semantyczną. Co ciekawe, odnosi się ona nie do predykatu, ale do subiekta czynności wyrażonej predykatem. Wyjaśnienie tej kwestii wymaga odwołania się do charakterystyki referencjalnej rzeczownika *rodzina*, którego formy konstituują analizowane grupy.

⁶ Odwołujemy się do ogólnej semantycznej klasyfikacji czasowników, zaproponowanej przez R. Laskowskiego (1998: 152-157).

⁷ Symbol X oznacza subiekt ruchu, W – punkt wyjścia, D – punkt dojścia, T – trajektorię ruchu.

⁸ Korzystamy z klasyfikacji semantycznej czasowników autorstwa Z. Zaron (2009).

Przypomnijmy, że grupy nominalne, którym przysługuje charakterystyka referencjalna, a do takich należą te konstytuowane przez formy interesującego nas rzeczownika *rodzina*, różnią się ilością referentów. Na tej podstawie wyróżnia się wyrażenia jednostkowe, które wyznaczają pojedyncze obiekty, i zbiorowościowe, wyznaczające zbiorowości przedmiotów (Topolińska 1984: 302-303). **Grupy z rzeczownikiem *rodzina* prymarnie odnoszą się do więcej niż jednego obiektu.** Zwróćmy uwagę, że informacja o ponadjednostkowej referencji nie jest przekazywana przez strukturę całej grupy nominalnej (np. za pomocą koniunkcji, użycia liczebnika czy liczby mnogiej), lecz jest cechą definicyjną rzeczownika *rodzina*. Jak podaje WSJP, *rodzina* to ‘**wspólnota** złożona z rodziców oraz ich dzieci’ bądź – w szerszym ujęciu – ‘**grupa** złożona z osób spokrewnionych i spowinowaconych ze sobą’. Zbiór, do którego odnosi się rzeczownik *rodzina*, charakteryzuje się kompozycyjnością i określoną organizacją wewnętrzną. Na marginesie zasygnalizuję, że popularnym sposobem jej przedstawiania jest drzewo genealogiczne.

Rzeczownik *rodzina* nie wyznacza liczebności zbioru w sposób precyzyjny, przekazuje natomiast informację o dolnej granicy liczebności: zbiór standardowo jest ponaddwuelementowy. Tylko w szczególnych sytuacjach, motywowanych konsytuacyjnie, zbiór referentów jest jednoelementowy, co językowo podkreśla liczba pojedyncza czasownika, zob. (10), lub wykładnik leksykalny, np. przymiotnik *jedyny*, zob. (11).

(10) *Uznajmy - przerwałem bezceremonialnie - że jestem rodziną tego człowieka.* (NKJP)

(11) *Jej jedyną rodziną była siostra w dalekich Suwałkach.* (NKJP)

Dodam, że użycie jednostki *jedyna* nie musi być skorelowane z jednostkową referencją rzeczownika *rodzina*, co pokazuje przykład (12).

(12) *Wy jesteście teraz jedyną rodziną, jaką mam* (NKJP).

Kompozycyjność elementów zbioru wyznaczanego przez rzeczownik *rodzina* pozwala na ich liczenie, co przekłada się na takie właściwości morfoskładniowe, jak wchodzenie w morfologiczną opozycję liczby, por. *rodzina* – *rodziny*, i dysponowanie zmiennymi wartościami kategorii selektywnej liczby, por. *jedna rodzina przyjechała* – *dwie rodziny*

przyjechały⁹. To istotna różnica w stosunku do collectivów właściwych, np. *adwokatura*, *dzieciarnia*, *piechota*, które nie wchodzą w opozycję liczby.

Wróćmy do kwestii funkcji grup nominalnych z rzeczownikiem *rodzina*, które są wykładnikami niekonotowanej pozycji narzędnikowej. W tym celu przyjrzyjmy się serii przykładów:

(13) *Na wycieczkę pojedą całą rodziną, czyli we czworo.* (NKJP)

(14) *Głosowali na ten remont całymi rodzinami i udało się!* (NKJP)

(15) *Codziennie, po każdym wydaniu wiadomości, zasiadają całą rodziną przy stole i dyskutują o tym co się dzieje w Polsce.* (NKJP)

(16) [...] *ludzie przychodzili i przyjeżdżali całymi rodzinami; teraz zamykają się w domach, w świecie kolorowych telewizorów...* (NKJP)

(17) *Całą rodziną przepychamy fiata na skraj parkingu.* (NKJP)

Pierwszym testem, którym się tradycyjnie posługujemy, by w przybliżeniu ustalić funkcję wyrażenia realizującego daną pozycję, jest test pytań. O grupy *całą rodziną*, *całymi rodzinami* zapytamy *jak?*, *w jaki sposób?*, czyli tak, jak o wyrażenia wskazujące na sposób wykonywania czynności. Sprawdźmy, czy jest to dobry trop interpretacyjny, porównując zdania z (13)-(17) z ich transformacjami zawierającymi eksplicytnie wyrażenie sposobu: ‘w ten sposób, że robią to całymi rodzinami’, zob. (13a)-(17a).

(13a) *Na wycieczkę pojedą w ten sposób, że zrobią to całą rodziną, czyli we czworo.*

(14a) *Głosowali na ten remont w ten sposób, że robili to całymi rodzinami, i udało się!*

(15a) *Codziennie, po każdym wydaniu wiadomości, zasiadają przy stole w ten sposób, że robią to całą rodziną, i dyskutują o tym co się dzieje w Polsce.*

(16a) [...] *ludzie przychodzili i przyjeżdżali w ten sposób, że robili to całymi rodzinami; teraz zamykają się w domach, w świecie kolorowych telewizorów...*

(17a) *Przepychamy fiata na skraj parkingu w ten sposób, że robimy to całą rodziną.*

Powyższe przykłady – jak się wydaje – wskazują na to, że grupy narzędnikowe nie są nośnikami informacji o sposobie wykonywania czynności lub że informacja ta nie jest na pierwszym planie. Jeśli mówimy np. o sposobie głosowania, zob. (13), to naturalniejszą jest odpowiedź, że robimy to na kartkach, jawnie, podkreślając nazwisko itp., a nie, że robimy to

⁹ W zaproponowanej przez A. Bogusławskiego typologii rzeczowników oznaczających zbiorowości rzeczownik *rodzina* mieści się w grupie wyrażen „stanowiących predykaty kompozycyjne wraz z wyróżnionymi własnościami odpowiednich zbiorowości”. Do tej grupy należą także rzeczowniki typu *bór*, *gaj*, *las*, *gremium*, *lud*, *banda*, *drużyna*, *gang*, *spółka*, *wojsko*, *zastęp* (Habrajska 1995: 22).

rodzinami. Grupy nominalne z rzeczownikiem *rodziną, rodzinami*, mimo że formalnie są zależne od czasowników, **orzekają nie o samej czynności, ale o jej subiekcie**. Informują o jego zbiorowej referencji, a zarazem bliżej charakteryzują ten zbiór jako grupę osób związanych pokrewieństwem. Subjekt czynności jest więc w badanych zdaniach wyznaczany i charakteryzowany przez wyrażenia z dwóch pozycji przyczasownikowych: 1) przez grupę nominalną będącą wykładnikiem pierwszego argumentu przyczasownikowego, w szczególności realizowanego w strukturze powierzchniowej jedynie za pomocą zaimka lub sygnalizowanego morfemem osobowym w formie czasownika, 2) przez grupę będącą wykładnikiem niekonotowanej przez czasownik pozycji narzędnikowej.

Tym, co szczególnie zwraca uwagę w tego typu zdaniach, jest ponadto skład leksykalny analizowanych grup w pozycji narzędnikowej, tj. rozwijanie centrum rzeczownikowego przez formę przymiotnikową *cały*. *Cały* to ‘taki, o którym mówiąc, odnosimy się do wszystkich jego elementów składowych’ (WSJP). **Użycie przymiotnika *cały*, nie tylko podkreśla kolektywną referencję rzeczownika, ale także wnosi informację, że subjekt odnosi się do wszystkich elementów zbioru.**

Słuszność proponowanej interpretacji funkcji analizowanych grup narzędnikowych potwierdza wynik testu sprowadzania do sprzeczności, tj. wewnętrzna sprzeczność zdań (13b)-(17b), w których pierwszym członem jest zdanie wyjściowe, drugim – zdanie z transformacją grupy narzędnikowej na grupę mianownikową (podmiot-mianownik).

(13b) **Jeśli na wycieczkę pojedą całą rodziną, czyli we czworo, to nieprawda, że na wycieczkę pojedzie cała rodzina, czyli cztery osoby.*

(14b) **Jeśli głosowali na ten remont całymi rodzinami, to nieprawda, że na ten remont głosowały całe rodziny.*

(15b) **Jeśli codziennie, po każdym wydaniu wiadomości, zasiadają całą rodziną przy stole i dyskutują o tym, co się dzieje w Polsce, to nieprawda, że cała rodzina zasiada przy stole i dyskutuje o tym, co się dzieje w Polsce.*

(16b) **Jeśli ludzie przychodzili i przyjeżdżali całymi rodzinami, to nieprawda, że przychodzą i przyjeżdżają całe rodziny.*

(17b) **Jeśli całą rodziną przepychamy fiata na skraj parkingu, to nieprawda, że cała rodzina przepycha fiata na skraj parkingu.*

Na zakończenie tej części rozważań zwrócę uwagę na to, że różnica funkcji między grupami nominalnymi będącymi wykładnikami pozycji konotowanych i niekonotowanych ujawnia się w sposobie rozbudowywania tych grup, por. (18) i (18a)-(18b).

(18) *Byliśmy niezamożną, ale szczęśliwą rodziną.*

(18a) **Przyszliliśmy na spotkanie niezamożną, ale szczęśliwą rodziną.*

(18b) *Przyszliliśmy na spotkanie całą rodziną/rodziną.*

Grupy z pozycji niekonotowanych to albo połączenia formy przymiotnikowej *całą/całymi* i rzeczownika *rodziną/rodzinami*, albo sama forma rzeczownikowa. Takim restrykcjom strukturalno-leksykalnym nie podlegają natomiast grupy z pozycji konotowanych. Ich wykładnikami mogą być grupy o dowolnym stopniu rozwinięcia i składzie leksykalnym.

4. Funkcje pragmatyczne

Na zakończenie zwrócę uwagę na funkcję pragmatyczną, którą mogą pełnić grupy *rodziną/rodzinami*, *całą rodziną/całymi rodzinami* realizujące pozycje niekonotowane.

Poza wnoszeniem informacji o kolektywności subiekta czynności i kompletności zbioru referentów omawiane grupy nominalne sygnalizują, że mamy do czynienia z niejednorodnością wiekową obiektów tworzących zbiór referentów, z czego wynikają ich zróżnicowane potrzeby. Do tych treści pragmatycznych odwołują się z kolei teksty o charakterze reklamowym.

(19) ***W ferie do teatru całą rodziną!** W szkołach rozpoczęły się ferie i to najlepszy czas, aby zaproponować najmłodszym interesujące zajęcia w trakcie tych dni. My proponujemy spektakl „Dwanaście miesięcy” – najlepiej całą rodziną! Dziadkowie, rodzice, dzieci, ciocie i wujkowie – spędźcie ten dzień w teatrze i niech stanie się on wyjątkową, magiczną przygodą.* (Internet, <http://teatr.torun.pl/ferie-teatru-cala-rodzina/>)

(20) ***Przyjdźcie całą rodziną.** Czas spędzony z dziećmi w Muzeum Śląskim będzie wyjątkowy. Dlaczego? Przekazujemy wiedzę o sztuce, historii i dziedzictwie regionu w ciekawy, nietuzinkowy sposób. To świetna zabawa nie tylko dla najmłodszych, ale także ich rodziców, dziadków, przyjaciół – dla każdego. Przyjdźcie do nas całą rodziną, poszerzając swoje horyzonty.* (Internet, https://muzeumslaskie.pl/pl/sightseeing_path/przyjdziecie-cala-rodzina/)

(21) *5 sportów, które możecie uprawiać całą rodziną! Niemal każdy sport można uprawiać całą rodziną. Jednak niektóre aktywności nadają się do tego lepiej niż inne. Czym powinna się zatem charakteryzować dyscyplina, której mogą spróbować całe rodziny? Przede wszystkim rodzinny sport powinien być prosty. Pomimo różnic, dzieci i dorośli powinni móc podobnie angażować się w trening. Dobrym pomysłem będzie też łączenie sportu z zabawą, by nie znudzić najmłodszych. Warto pamiętać też o kosztach – rodzinny sport nie musi rujnować rodzinnego budżetu.* (Internet, <http://magazyn.stokrotka.pl/w-dobrej-formie/5-sportow-ktore-mozecie-uprawiac-cala-rodzina/>)

Te i podobne teksty zachęcają odbiorcę do podjęcia określonych działań, np. odwiedzenia muzeum, przyjscia do teatru, uprawiania sportu, gdyż informują, że przedstawiana oferta jest dostosowana do grupy o niejednorodnych oczekiwaniach i potrzebach. **W ten sposób użycie grupy nominalnej *całą rodziną* służy wzmocnieniu funkcji impresywnej tekstu reklamowego.**

5. Uwaga końcowa

W wystąpieniu ograniczyłam się do opisu grup nominalnych o określonym składzie leksykalnym. Obserwacje dotyczące funkcji składniowo-semantycznych tychże grup pozostają w mocy także w odniesieniu do grup nominalnych o innym składzie leksykalnym. Funkcję wyznaczania i charakteryzowanie subiekta czynności pełnić mogą grupy nominalne z innym centrum rzeczownikowym pod warunkiem, że rzeczownik ten będzie miał referencję ponadjednostkową, a zbiór ten będzie cechowała kompozycyjność i ewentualnie także określona organizacja wewnętrzna, zob. (22)-(23).

(22) *W trepkach geda na nogach **idziemy całą grupą** do naszych apartamentów.* (NKJP)

(23) *Obsadzamy cmentarz kalwiński... **Idziemy całym plutonem**...* (NKJP)

Analogia nie dotyczy natomiast funkcji pragmatycznej, która przysługuje tylko grupom konstituowanym przez formy *rodziną/rodzinami*.

Bibliografia

- Feleszko K., 1980, *Funkcje form kategorii liczby w polskiej grupie imiennej*, Warszawa.
- Habrajska G., 1995, *Collectiva w języku polskim*, Łódź.
- Karolak S., 2002, *Podstawowe struktury składniowe języka polskiego*, Warszawa.
- Laskowski R., 1998, *Uwagi o znaczeniu czasowników*, [w:] R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel, *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, t. 1., Warszawa, s. 152-157.
- Laskowski R., 1999, *Czasowniki ruchu liniowego (czasowniki przemieszczania) w perspektywie kontrastywnej*, [w:] Z. Greń, V. Koseska-Toszewa (red.), *Semantyka a konfrontacja językowa 2*, Warszawa, s. 49-57.
- Topolińska Z., 1984, *Składnia grupy imiennej*, [w:] Z. Topolińska (red.), *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*, Warszawa, s. 301-393.
- Zaron Z., 2009, *Problemy składni funkcjonalnej*, Warszawa.